

המלצות לאור החלטת ארה"ב לעצור אספקת משלוחי נשק לישראל

12.05.2024 | ד"ר רפאל בן לוי | written by

תקציר

- החלטת ממשל ביידן לעצור אספקת של חימושים ואמל"ח אחרים מהווה תקדים במלחמה זו, מייצרת משבר חריף ביחסים בין ישראל וארה"ב ופוגעת באופן עמוק באינטרסים של מדינת ישראל.
- מכיוון שמטרת העיכוב היא ללחוץ על ישראל לשנות את אופי הפעילות שלה ואת הפעולה המתוכננת ברפיח, אסור ליצור את הרושם שהלחץ עובד, שכן תגובה כזו תזמין לחצים נוספים. לכן חובה להמשיך להתקדם בכיבוש רפיח כולה, באופן מיידי ופומבי.
- מעבר לכך, יש להדגיש במסרים הפומביים של ישראל ותומכיה שהחלטה זו נוגדת את האינטרסים הן של ישראל והן של ארה"ב, פוגעת במאמצים לשחרור החטופים ולהשמדת החמאס, ומחזקת את האויבים המשותפים של ישראל וארה"ב. בנוסף, יש להדגיש כי ישראל נחושה להשיג את יעדי המלחמה עם סיוע אמריקאי או בלעדיו, כולל כיבוש מלא של רפיח, על פי התוכנית שהציגה כבר המתחשבת באוכלוסייה העזתית.
- בשיח הישיר מול הממשל האמריקאי, יש להדגיש כי ההחלטה תעודד את הציר האיראני להגביר את התקיפות שלו, דבר שעלול לגרור להרחבת המלחמה ויציאה משליטה של המערכה האזורית. כמו כן, ההחלטה תבהיר לחמאס שמשתלם להסתתר בקרב אזרחים ולכן תביא ליותר הרוגים במהלך המבצע. לבסוף, ההחלטה תפגע באמינות של ארה"ב באזור בקרב בעלות ברית אחרות.
- יש לשקול צעדים נוספים שיאותנו לממשל שתוצאות ההחלטה בפועל תעמודנה בסתירה למה שביקש להשיג, אך מבלי להציג תוצאות אלו כצעדים לעומתיים דווקא, אלא כתוצאה ההכרחית הנובעת מהחלטת עיכוב הנשק. לדוגמה, השפעה שלילית על היכולת להכניס סיוע לרצועה, החרפת התגובות למתקפות מצד חיזבאללה ואיראן, פעולות נגד התמיכה בטרור של הרש"פ והבנייה הפלסטינית הלא חוקית ביו"ש ועוד.
- בטווח הבינוני-ארוך, יש להתניע תהליכים להגברת החסינות של ישראל נגד לחצים מסוג זה, כולל: צמצום התלות בייצור האמריקאי למערכות ביטחוניות קריטיות (בראש ובראשונה פצצות), הקמת צוות למיקור חומרי גלם קריטיים, גיוון במקורות בין מדינות שונות, ובניית שת"פ עם מדינות נוספות בעלות תעשייה ביטחונית. מול ארה"ב, יש לעבור למודל שת"פ שעיקרו פרויקטים משותפים שיש בהם מרכיבים של תלות הדדית.

תמונת המצב

ממשל ביידן החליט לעכב משלוח נשק שהיה בדרך לישראל במטרה למנוע את השימוש בנשק זה במבצע ברפית. המשלוח המדובר כולל 3,500 פצצות, וביידן הודיע שבכוונתו לעכב העברות נוספות כולל מערכות הנחיה לפצצות, ארטילריה ואמצעים נוספים שנעשה בהם שימוש במבצעים במרכזי ערים. ביידן הוסיף שימשיך לספק לישראל מערכות הגנתיות, כמו כיפת ברזל.

זאת הפעם הראשונה במלחמה זו שבה עיכב הממשל משלוח נשק במטרה להשפיע על שיטות הפעולה של ישראל במלחמה (אם כי ההחלטה אינה צעד תקדימי בהיסטוריה שבין ארה"ב וישראל). צעד זה בא על רקע ביקורת גוברת מצד חברי קונגרס דמוקרטיים על התמיכה של ארה"ב במלחמה של ישראל, וקריאות להגביל העברות אמל"ח לישראל. יש לציין כי לחץ זה בא מחלק מהמפלגה הדמוקרטית, אך לא מכולה. בקרב הרפובליקנים יש תמיכה רחבה מאוד בישראל וביקורת קשה על החלטת ביידן.

להלן המלצות כיצד ניתן לפעול לאור המצב, על מנת למזער את הנזקים של עיכוב המשלוח והאפשרות לעיכובים נוספים בעתיד.

כיווני פעולה בטווח הקצר

ככלל, מכיוון שמטרת העיכוב היא ללחוץ על ישראל לשנות את אופי הפעילות שלה ואת הפעולה המתוכננת ברפית, אסור ליצור את הרושם שהלחץ פועל, שכן תגובה כזו תזמין לחצים נוספים. לכן חובה להמשיך להתקדם מייד בכיבוש רפיח כולה.

במסריה הפומביים, על ישראל להדגיש כי ההחלטה האמריקאית מאכזבת מאוד, ונוגדת את האינטרסים של שתי המדינות; שהיא פוגעת במאמץ לשחרור החטופים ולהשמדת החמאס, ומחזקת את האויבים של שתי המדינות; ושישראל נחושה להשיג את יעדי המלחמה, עם סיוע אמריקאי או בלעדיו, כולל כיבוש רפיח, על פי התוכנית שהוצגה לממשל האמריקאי שלוקחת בחשבון את הצרכים ההומניטריים של האוכלוסייה האזרחית.

בשיח הישיר של ישראל מול הממשל האמריקאי, על ישראל להדגיש כי החלטה זו תחזק את הציר האיראני ותעודד את הגברת התקיפות שלו באופן שעלול לגרור להרחבת המלחמה האזורית; החלטה זו מציגה מתח עמוק בין ישראל לארה"ב, דבר שעלול לעודד את איראן וחמאס; החלטה זו מבהירה לחמאס שהשיטה שלו להסתתר בין אזרחים משתלמת וכתוצאה מכך צפוי שיותר בלתי מעורבים ייהרגו במבצע הנוכחי; החלטה זו פוגעת באמינות של ארה"ב באזור, שכן אם הממשל נוהג באופן כזה כלפי בעלת הברית הקרובה ביותר, ישראל, אין סיבה שסעודיה תאמין שארה"ב תסייע לה בעת צרה.

לצד עצם המשך הפעולה ברפית, יש לשקול צעדים נוספים שיחדדו כי התוצאה של עיכוב החימוש עלולה להיות ההפך ממה שהממשל ביקש להשיג. זאת מבלי להציג את הדברים כצעדים לעומתיים דווקא, אלא כתוצאה הכרחית הנובעת מההחלטה על עיכוב הנשק.

במסגרת זאת, ניתן:

- לציין כי על אף מחויבותה של ישראל לדרישות החוק הבינ"ל, עיכוב בהעברת חימושים מדויקים עלול להביא על כורחו לפגיעות רחבות יותר במסגרת פעולות נגד מטרות צבאיות לגיטימיות בעזה.
- להגיב באופן תקיף יותר למתקפות של חיזבאללה ואיראן. להבהיר כי בהעדר ביטחון בהמשך המשלוחים האמריקאים, ישראל תצטרך לפעול באופן תקיף, יזום ורחב יותר נגד האיומים הנשקפים מאיראן וגרורותיה, על אף הסכנה כי הדבר יוביל להרחבת המערכה האזורית.
- להבהיר כי מגבלות על היכולת של ישראל לפעול נגד חמאס בערי הרצועה יקשו על היכולת להכניס סיוע לעזה באופן רחב. יש לשקול חזרה לדרישה המקורית של ישראל שלא ייכנס סיוע ללא החזרת החטופים.
- ליזום פעולות ביו"ש נגד המשך התמיכה של הרש"פ בטרור ונגד בנייה פלסטינית לא-חוקית בשטחי C, תוך העברת המסר שמכיוון שאיראן מגבירה את מאמצי החדירה שלה ליו"ש, עלינו לפעול כדי למגר זאת.

מתוך הבנה שהגורמים בממשל האמריקאי הלוחצים לעיכוב המשלוחים מעוניינים מאוד בשליטה על המצב במלחמה, צעדים אלה יבהירו כי העיכובים עלולים לגרום להרחבת והחרפת המלחמה בזירה העזתית ובזירות נוספות. ייתכן כי חידוד ההבנה הזו תוביל לניסיון להרגיע את המשבר ולחזור למערכת יחסים חיובית.

לצד זאת, תוך זהירות רבה שלא להתערב בפוליטיקה הפנים-אמריקאית, יש לשמור על קשר רציף מול גורמים פרו-ישראליים משתי המפלגות כדי לעדכן אותם על העובדות בשטח בכל הנוגע לעיכובים במשלוחי נשק. זאת, מכיוון שקיימת חובת דיווח על הממשל לעדכן את הקונגרס בנוגע לחבילות הסיוע הצבאי שאושרו בקונגרס. יש אף הטוענים שאי-עמידה בחובת הדיווח לקונגרס, והכנסת שיקולים הקשורים לבחירות בהחלטות הנוגעות לסיוע ביטחוני, הן עילות לקידום הליכי הדחה (impeachment) נגד הנשיא. לכל הפחות, תהיה עילה לזמן בכירי ממשל לשימועים בקונגרס שבהם יצטרכו לתת דין וחשבון, באופן פומבי, על עיכוב המשלוחים לבעלת ברית תוך כדי מלחמה, דבר שייתכן שהממשל היה מעדיף להימנע ממנו.

כיווני פעולה בטווח הבינוני-ארוך

גם אם המשלוחים יוחזרו לסדרם, משבר זה מהווה הזדמנות להתניע פעולות שיגבירו את החסינות של ישראל מפני לחצים מסוג זה בשנים הקרובות. חובה להתחיל לפעול עכשיו כדי לצמצם את התלות של ישראל בארה"ב בכל הנוגע למערכות ביטחוניות קריטיות, בראש ובראשונה פצצות. קיים כבר בסיס לייצור עצמי של פצצות חכמות (ה"ספייס" של רפאל), ומערכות התקפיות נוספות.

יש להקים צוות לבחינת מיקור של חומרי גלם ורכיבים חלופיים לאמל"ח הדרוש לחימה בטווח הקצר-בינוני, על מנת לצמצם את התלות החיצונית ברכיבים קריטיים. כמו כן, יש לפעול כדי לגוון מקורות ככל שניתן, לרכוש ממדינות שונות ולא להיות תלויים במדינה אחת בלבד.

לאור החולשה שארה"ב משדרת בעת הזו בזירה הבינ"ל, קיים סיכוי לפתיחת זירות לחימה נוספות בעולם בשנה הקרובה. במצב כזה צפויה עלייה חדה בביקוש לחומרי גלם קריטיים לאמל"ח. לכן חיוני שישראל תיערך כבר עכשיו למצב של חוסרים בשרשרות אספקה אלו. ייתכן כי ניתן לשתף פעולה עם מדינות נוספות, כולל מדינות האזור, בחיזוק שרשרות האספקה ומילוי המלאים של חומרי גלם ורכיבים הקריטיים למערכות ביטחוניות.

בטווח הארוך יש לחתור לצמצום התלות בסיוע הצבאי האמריקאי ולעבור למודלים של שיתופי פעולה שיש בהם תלות הדדית. לצד זאת, ניתן להגביר את שיתוף הפעולה עם מגוון מדינות בעולם החופשי שהן בעלות תעשייה ביטחונית ושלוכלן יש אינטרס לא להיות תלויות לגמרי בארה"ב כגון דרום קוריאה, הודו, פולין, צ'כיה ופינלנד.